

Opettajien erikoistumiskoulutus: monikulttuurisuus opetustyössä 30 op

Opetussuunnitelma 2016–2020

Koulutus toteuttaa Valtioneuvoston asetuksessa 1439/2014 määriteltyjä erikoistumiskoulutuksen yleisiä tavoitteita. Koulutuksen yleisenä tavoitteena on hyödyntää tutkimustietoa ja näyttöön pohjautuvia malleja, jotka ovat erilaisten opetuskäytänteiden ja koulun kehittämistoimenpiteiden taustalla.

Monikulttuurisuus opetustyössä -erikoistumiskoulutuksen suorittanut saa valmiuksia kulttuuri- ja kielitietoisen opetuksen toteuttamiseen sekä yleisemmin kulttuurienväliseen viestintään. Hän kehittää valmiuksiaan toimia kulttuurisesti moninaisissa opetustilanteissa. Tavoitteena on perehtyminen kulttuuriseen moninaisuuteen tekijänä, joka vaikuttaa kouluun, koulutusjärjestelmiin ja yhteiskuntaan, sekä alan keskeisen tutkimuksen seuraaminen. Opintokokonaisuus antaa osallistujille välineitä kehittää koulua ja koulutuksia siten, että ne nykyistä paremmin vastaavat kielellisesti, kulttuurisesti ja etnisesti moninaistuvan yhteiskunnan tarpeita.

Opetuksen toteuttamisen kannalta keskeinen tavoite on, että osallistuja kehittyy asiantuntijaksi kieli- ja kulttuuritietoisen opetuksen alueella. Maahanmuuttajien koulutusta tarkastellaan eri ikäryhmien näkökulmasta: varhaiskasvatuksen, koulunkäynnin Suomessa aloittavien, suomalaisen kouluun myöhemmin siirtyvien sekä aikuisten maahanmuuttajien kannalta.

Koulun kehittämisen näkökulmasta keskeistä on perehtyminen siihen, millaisia vaikutuksia monimuotoisuuden kasvulla on opetuksen suunnitteluun ja opetusjärjestelyihin, koulun johtamiseen ja työyhteisön dynamiikkaan. Osallistuja tuntee edustamansa oppilaitosmuodon opetussuunnitelman perusteet sekä kouluasetukset ja -lait niin, että pystyy huolehtimaan taustaltaan erilaisten oppijoiden henkilökohtaisten opetussuunnitelmien laatimisesta. Hän kehittää valmiuksiaan rakentaa itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa kulttuurisesti vastuullista oppimisyhteisöä.

Yhteiskunnallisella ja koulutuspoliittisella tasolla kulttuurista moninaisuutta käsitellään yhteisön ja yhteiskunnan rakenteita ja toimintaa monipuolistavana ja ristiriitojakin aiheuttavana ilmiönä: monikulttuurisuuteen perehdytään paitsi kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä, myös koulutuspolitiikan ja lainsäädännön näkökulmasta.

Erikoistumiskoulutuksen suorittanut on kulttuurisen moninaisuuden asiantuntija, jolla on valmiudet osallistua oman koulunsa ja kuntansa lisäksi myös kansalliseen kehittämistyöhön ja kansainvälisiin koulutustehtäviin. Opettajien erikoistumiskoulutuksessa hankittu tieto ja osaaminen hyödyntävät näin koko työyhteisöä ja yhteiskuntaa.

Erikoistumiskoulutuksen suorittaminen

Monikulttuurisuus opetustyössä -erikoistumiskoulutus on suunniteltu suoritettavaksi työn ohessa. Kestoltaan koulutus on noin 1,5 vuotta, ja se toteutetaan monimuoto-opetuksena. Opetus koostuu mm. asiantuntijoiden pitämistä luennoista (etäyhteysmahdollisuus), webinaareista, lähipäivistä, työpajoista, asiantuntijavierailuista eri organisaatioihin ja itsenäisestä työskentelystä. Koulutukseen liittyvien opintojen yksityiskohtaiset sisällöt, toteutustavat ja aikataulut julkaistaan opettajien erikoistumiskoulutuksen verkkosivulla <http://www.uta.fi/edu/erikoistumiskoulutus/index.html>. Koulutuksessa otetaan huomioon aiemmin hankittu osaaminen laatimalla jokaiselle henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS).

Koulutus sisältää seuraavat opinnot

1. Kulttuurinen monimuotoisuus koulutusjärjestelmässä ja yhteiskunnassa 5 op
2. Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus ja vastuullisuus opetustyössä 5 op
3. Identiteetin ja äidinkielen tukeminen kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä 5 op
4. Arviointi kulttuurisesti moninaisessa opetustyössä 5 op
5. Kehittämishanke 10 op

Erikoistumiskoulutukseen sisältyvät opinnot

1. Kulttuurinen monimuotoisuus koulutusjärjestelmässä ja yhteiskunnassa 5 op

Tavoitteena on syventää opiskelijan tietoja kulttuurisesta moninaisuudesta, maahanmuutosta ja kansainvälisyydestä yhteiskunnan toimintaa monipuolistavina ja haastavinakin ilmiöinä, erityisesti Suomen koulutusjärjestelmän näkökulmasta. Tavoitteena on lisätä opiskelijoiden ymmärrystä Suomen maahanmuutto- ja koulutuspolitiikasta, yhdenvertaisuuslaista sekä opetussuunnitelman perusteissa ilmaistuista kasvatuksellisista tavoitteista. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija on tietoinen kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta tukevista opetusmuodoista perus-, lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa.

Erikoistumiskoulutuksessa opiskelijalle kehittyy taito suunnitella ja kehittää kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta tukevia opetusjärjestelyjä ja erilaisia kulttuurisia käytänteitä kulttuurisesti moninaisessa koulussa.

Vastuhenkilö: EDU professori Pirkko Pitkänen

Keskeisiä sisältöjä ovat:

- Kansallinen, kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulujärjestelmässä
- Kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta tukevat opetusmuodot
- Peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmien perusteissa ilmaistut kasvatukselliset tavoitteet
- Ammatillisen koulutuksen tavoitteet
- Suomen maahanmuutto- ja koulutuspolitiikan ja lainsäädännön keskeiset tavoitteet kulttuurisen moninaisuuden näkökulmasta

2. Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus ja vastuullisuus opetustyössä 5 op

Opiskelija saa valmiuksia toteuttaa ja kehittää suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta, hän hallitsee monikielisen ja -kulttuurisen ryhmän opetusmenetelmiä, hän osaa ohjata S2-oppijaa kehittämään omia opiskelutaitojaan. Tavoitteena on syventää opiskelijan ymmärrystä kulttuurista dynamisena ja monikerroksisena ilmiönä sekä lisätä tietoa eri kulttuureista ja oppilaiden taustan yhteydestä oppimiseen. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija tiedostaa kielen roolin sosiaalisena voimavarana ja syventää tietoaan kielitietoisesta opetuksesta. Opiskelija osaa toteuttaa kulttuurisesti ja kielellisesti vastuullista pedagogiikkaa omassa työssään ja tarkastella suomen kieltä toisen kielen oppijan näkökulmasta. Opiskelijalla on käsitys toisen kielen oppimiseen vaikuttavista tekijöistä, ja hän osaa ottaa toisen kielen oppijoiden kielitaidon ja aiemman osaamisen huomioon omassa opetuksessaan. Opiskelija saa tietoa lukemaan ja kirjoittamaan oppimisesta toisella kielellä. Hän omaksuu keinoja ja käytänteitä, joiden avulla toisen kielen oppimiseen liittyviä haasteita voidaan helpottaa sisältöjen oppimisessa. Opiskelija osaa tarkastella, arvioida ja kehittää oppimateriaalia toisen kielen oppijan tarpeisiin, ja hänellä on valmius seurata kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta koskevaa tieteellistä kirjallisuutta.

Lisäksi tavoitteena on tarkastella oppilaan oppimista koulun moniammatillisen ja monitahaisen verkostoitumistyön näkökulmasta. Tätä tavoitetta varten vahvistetaan osallistujien tuntemusta yhteistyön tahoista, taitoja verkostoitua moniammatillisesti, hyödyntää omaa asiantuntijuuttaan sekä vastaanottaa muiden asiantuntijoiden apua.

Vastuhenkilöt: EDU yliopistonopettaja Maija Yli-Jokipii

Keskeisiä sisältöjä ovat mm.:

- kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus, kulttuurisesti ja kielellisesti vastuullinen pedagogiikka.
- kielitietoinen koulu
- suomen kieli toisen kielen oppijan näkökulmasta

3. Identiteetin ja äidinkielen tukeminen kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä 5 op

Opiskelija syventää tietoaan identiteetistä, sen rakentumisesta ja vaikutuksesta oppimiseen ja kaikkeen toimintaan. Opiskelija saa valmiuksia tukea oppilaiden identiteetin muodostumisen prosessia. Opiskelija ymmärtää oman äidinkielen merkityksen identiteetin kehittymisessä, monikieliseksi kasvamisessa ja oppimisessa. Opiskelija ymmärtää kaksi- ja monikielisten oppilaiden kielellisen varannon merkityksen ja osaa hyödyntää sitä oppimisprosessin osana. Opiskelijalla on valmius tukea maahanmuuttajataustaisen oppijan monikieliseksi kehittymistä ja kulttuurisesti moninaisen ryhmän ryhmäytymistä ja vertaissuhteita.

Koulutuksella vahvistetaan osallistujien valmiutta suunnitella ja toteuttaa oppilaiden kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä osallisuutta tukevia ja eriarvoistumista vähentäviä opetusjärjestelyjä ja muita käytännön toimenpiteitä. Olennaista on kyky ymmärtää erilaisista lähtökohdista tulevien oppilaiden ja heidän vanhempiensa näkemyksiä suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja sen asettamista vaatimuksista. Opiskelija vahvistaa valmiuksiaan työskennellä yhdessä omakielisten ja oman äidinkielen opettajien, perheiden ja muiden toimijoiden kanssa ja tukea näin oppilaan monikieliseksi kasvamista.

Vastuhenkilöt: EDU yliopistonopettaja Maija Yli-Jokipii

Keskeisiä sisältöjä ovat mm.:

- identiteetin merkitys oppimisessa
- monikieliseksi kehittymisen tukeminen
- kulttuurisesti moninaisen ryhmän vertaissuhteiden ja ryhmäytymisen tukeminen
- yhteistyö kodin ja omakielisen opetushenkilökunnan kanssa

4. Arviointi kulttuurisesti moninaisessa opetustyössä 5 op

Tavoitteena on, että opiskelija osaa hyödyntää monipuolisia tutkimusperustaisia arviointimenetelmiä maahanmuuttajataustaisen osaamisen arvioinnissa ja oppimisen tukemisessa sekä osaa käyttää arviointitietoa opetuksen suunnittelun tukena. Opiskelija syventää tietoaan ja taitoaan mahdollisten oppimisvaikeuksien tunnistamisessa ja niiden erottamisessa kielellisistä vaikeuksista. Opiskelija osaa toimia moniammatillisesti kulttuuri- ja kielitietoisien koulun toteuttamisessa, opetuksen eriyttämisessä ja oppimisen tukemisessa.

Vastuhenkilöt EDU Koulutuspäällikkö Tea Seppälä

Keskeisiä sisältöjä ovat:

- Monipuoliset arviointimenetelmät maahanmuuttajataustaisen oppilaan arvioinnissa
- Nivelvaiheiden hyödyntäminen oppimista tukevassa arvioinnissa
- Oppimista tukeva arviointi
- Oman äidinkielen käyttö arvioinnin tukema
- Mahdollisuudet ja menetelmät erottaa oppimisvaikeudet kielellisistä vaikeuksista.

5. Kehittämishanke 10 op

Vastuhenkilöt EDU Koulutuspäällikkö Tea Seppälä

Kehittämishanke koostuu neljästä eri osasta: 1) Opettaja erityisasiantuntijana, 2) suunnittelu-, 3) työskentely- ja 4) arviointivaiheesta. Kehittämishankkeen toteutuksesta sovitaan erikoistumiskoulutuksiin osallistuvien työyhteisöjen aikataulun mukaisesti ja sen painopiste on itse toiminnassa. Kehittämishanke yhdistää teorian ja kirjallisuuden kautta opittuja asioita autenttisten oppimisympäristöjen ongelmiin, haasteisiin ja kehittämistoimiin. Tavoitteena on luoda uudenlaisia ja toimivia käytänteitä, materiaaleja, rutiineja ja välineitä oppimisen tueksi. Tämän saavuttamiseksi työskennellään yhdessä eri alojen asiantuntijoiden kanssa osana oman tai muun soveltuvan työyhteisön toimintaa. Erikoistumiskoulutuksen ja kehittämishankkeen myötä luodut asiantuntijaverkostot rakennetaan pysyväksi osaksi koulujen toimintaa, jolloin koulutuksen vaikutukset ovat laajemmat ja pysyvämmät.

Opettaja erityisasiantuntijana

Keskeiset sisällöt: Erikoistujat tekevät yhdessä akateemisen ohjaajan kanssa suunnitelman oman asiantuntijuutensa profiloinnista HOPS-menettelyn myötä. Akateeminen ohjaaja vastaa suunnitelman toteutuksen seurannasta. Työelämän ohjaaja osallistuu suunnitelman ohjaukseen erityisesti kehittämishanketta sivuavissa kohdissa.

Toteutusmuoto: Luennot asiantuntijuuden kehittymisestä ja HOPS:in tekeminen osana ohjauskeskusteluja. HOPS varmennetaan erikoistujan ja akateemisen ohjaajan allekirjoituksin.

Suunnitteluvaihe

Keskeiset sisällöt: Suunnitteluvaihe sisältää vertaisoppimista (benchmarking), jonka kuluessa oman kehittämistyön suunnitelma esitetään muille osallistujille. Samalla tuetaan osallistujien keskinäistä tiedonvaihtoa ja verkottumista koulutuksen kuluessa.

Toteutusmuoto: Kaikille yhteinen seminaari ja kehittämispäivä sekä etä- ja vertaisoppimisen kautta toteutettu suunnittelu ja suunnitelman esittäminen omasta kehittämishankkeesta.

Työskentelyvaihe

Keskeiset sisällöt: Uusien toimintatapojen, oppimateriaalien ja menetelmien kehittäminen ja testaaminen sekä toimivien käytänteiden luominen yhteistyössä muiden toimijoiden (työyhteisön jäsenet, koulutuksen ohjaajat ja mahdolliset muut asiantuntijat) kanssa.

Toteutusmuoto: Kehittämishankkeen käytännön toteutus dokumentoidaan tekstiä, kuvia ja videoita käyttäen hankkeeseen parhaiten sopivalla tavalla.

Arviointivaihe

Keskeiset sisällöt: Arvioidaan kehittämishakkeen käytännön toteutusta ja reflektoidaan siihen mahdollisesti liittyneitä ongelmia.

Toteutusmuoto: Arviointikeskustelu ohjaajien kanssa, oman kehittämishankkeen esittely muille erikoistumiskoulutukseen osallistuneille sekä tiivistelmän valmistelu raadin tekemää loppuhaastattelua varten.

Asiantuntemuksen osoittaminen erikoistumiskoulutuksessa

Arvioinnissa noudatetaan opetussuunnitelmassa määriteltyjä kriteereitä siten, että erikoistumiskoulutuksen suorittaneet osoittavat saavuttaneensa opintojaksojen yhteydessä määritellyt osaamistavoitteet. Asiantuntijuuden kehittymisen arvioinnissa käytetään hyväksi erikoistumiskoulutuksen aikaisten osasuoritusten arviointia, kehittämishankkeen vertaisarviointia käyttäen hyväksi tieteelliselle arvioinnille vakiintuneita menetelmiä sekä tieteellistä ja työelämän asiantuntemusta edustavan raadin suorittamaa loppuhaastattelua.

Osaamisen osoittaminen loppuhaastatteluun osallistumalla

Keskeisin sisältö: Koulutuksen kuluessa pyritään asiantuntijuuden profiloitumiseen ja kumuloitumiseen. Tavoitteena on syventää osaamista. Jatkuvan sanallisen arvioinnin, reflektion ja eri suunnista tulevan palautteen avulla rakennettu tietämys arvioidaan ja tehdään näkyväksi loppuhaastattelussa. Loppuhaastattelun avulla arvioidaan, miten hyvin oma asiantuntijuuden profiili ja sille HOPS:ssa asetetut tavoitteet on saavutettu. Tieteelliseen kirjallisuuteen tutustutaan osana eri opintojaksoja, pienryhmätyöskentelyä ja asiantuntijaluentoja yhteydessä.

Toteutusmuoto: Loppuhaastattelun toteuttaa tarkoitusta varten valittu raati, jossa on akateemisten toimijoiden ohella työelämän edustus. Loppuhaastatteluun voi osallistua, kun akateeminen ohjaaja ja työpaikkaohjaaja ovat hyväksyneet kehittämishankkeen ja vaadittava määrä opintopisteitä on suoritettu. Osana haastattelua voidaan käyttää koulutuksen kuluessa syntynyttä materiaalia, erityisesti kehittämishankkeen dokumentointia.

Loppuhaastattelun arviointi on sanallista (hylätty, hyväksytty, kiittäen hyväksytty).